

OPINNÄYTETYÖ

Ryhmädynamiikan kehittäminen erityisluokassa

Jaakko Happonen

Yhteisöpedagogi (AMK)

Järjestö- ja nuorisotyö

(210 op)

5/2021

TIIVISTELMÄ

Humanistinen ammattikorkeakoulu
Yhteisöpedagogi, järjestö- ja nuorisotyön koulutusohjelma

Tekijät: Jaakko Happonen
Opinnäytetyön nimi: Ryhmädynamiikan kehittäminen erityisluokassa
Sivumäärä: 27
Työn ohjaaja: Jari Klemola
Työn tilaaja: Katajanokan ala-asteen koulu, erityisluokka

Opinnäytetyön tarkoituksena oli kehittää Katajanokan ala-asteen koulun erityisluokan ryhmädynamiikkaa. Työn tavoitteena oli löytää luokan ryhmädynamiikan ongelmakohtia ja keinoja niiden kehittämiseen. Teoriapohjana käytin positiivisen pedagogiikan lähestymistapaa.

Kehittämistyö koostui luokan oppilaiden yksilöhaastatteluista ja ilmapiirikyselyistä, jotka toteutettiin kehittämistyön alussa syksyllä 2020 ja lopussa talvella 2021. Näiden välissä oppilaille toteutettiin kolme toiminnallista harjoitusta, joiden tarkoitus oli kehittää luokan ryhmähenkeä. Jokaisen harjoituksen jälkeen oli ryhmäkeskustelu, jonka tarkoituksena oli positiivisen palautteen antaminen ja saaminen.

Opinnäytetyön tilaaja halusi toimivan mallin, jota voidaan hyödyntää uudessa ryhmässä. Työn tärkeimmät tavoitteet olivat kouluympäristön kehittäminen, lasten hyvinvoinnin lisääminen, kiusaamisen ehkäisy ja oppimistulosten parantaminen. Lähtökohtana oli oppilaiden toiveiden kuunteleminen.

Opinnäytetyötä voidaan käyttää myös muunlaisissa ryhmissä.

Asiasanat: Autismi, Erityisluokat, Pienryhmät, Ryhmädynamiikka

ABSTRACT

Humak University of Applied Sciences
Community educator, Degree Programme in NGO and Youth Work

Author: Jaakko Happonen
Title: Improvement of group dynamics in special needs class
Number of Pages: 27
Supervisor: Jari Klemola
Commissioned by: Katajanokka Comprehensive School, Lower Stage

---

Comprehensive School of Katajanokka requested me to develop methods to improve group dynamics in special needs class. The purpose was to identify problems in group dynamics in special needs class and tools to improve them. As a basis I used the theory of positive pedagogy.

As research methods I used students interviews and Gallup of general atmosphere in the classroom. I also conducted exercises to improve group dynamics. After every exercise there was a group conversation whose purpose was to practice giving positive feedback. The thesis took place between autumn 2020 and winter 2021.

The orderer of the thesis wanted a functional model to use in new groups. The most important goals of the thesis was to prevent bullying, increasing wellbeing and improve learning outcomes. As a starting point I wanted to make sure the students get their voices heard.

The thesis can be used in other kind of groups also.

Keywords: Autismn, Special needs class, Small group, Group dynamics

SISÄLLYS

TIIVISTELMÄ

ABSTRACT

1	JOHDANTO	5
2	TILAAJAN ESITTELY	6
3	TIETOPERUSTA	7
	3.1 PERMA-teoria	7
	3.2 Kasvun ajattelutapa	8
	3.3 Autismikirjon lapsen kohtaaminen	9
	3.4 Erityisluokka ryhmänä	10
4	AINEISTON KERÄÄMINEN JA TULOKSET	11
	4.1 Haastattelut ja ilmapiirikysely	11
	4.1.1 Ilmapiirikysely	11
	4.1.2 Haastattelut	12
	4.1.3 Ongelmakohdat	18
	4.2 Toiminnalliset harjoitukset	18
	4.2.1 Erilaisuuden kohtaaminen ja ryhmän omakuvat	19
	4.2.2 Vahvuustaide	20
	4.3 Toinen ilmapiirikysely	21
	4.4 Toiset haastattelut	23
5	KEHITTÄMISEHDOTUKSET	24
6	POHDINTA	26
	LÄHTEET	27

1 JOHDANTO

Opinnäytetyön tilaaja, eli Katajanokan ala-asteen koulu, halusi toimivan tavan havainnoida pienryhmässä esiintyviä ryhmädynamiikan ongelmia. Ryhmässä on hyvin erilaisia lapsia ja jokaisella on omat vahvuutensa sekä taitoja, jotka vaativat vielä runsaasti harjoitusta. Opinnäytetyön tavoitteina olivat kouluympäristön kehittäminen, lasten hyvinvoinnin lisääminen, kiusaamisen ehkäisy ja oppimistulosten parantaminen. Tavoitteena oli myös löytää niitä tilanteita, jotka johtavat ongelmallisiin tilanteisiin ryhmän sisällä sekä etsiä keinoja opettaa ryhmän jäsenille taitoja, joilla näitä tilanteita voitaisiin välttää.

Opinnäytetyötä varten keräsin tietoa tekemällä oppilaille ilmapiirikyselyn sekä haastattelella jokaista oppilasta. Ilmapiirikyselyssä kysyttiin 14 eri kysymyksen avulla miten oppilaat viihtyvät luokassa. Oppilaiden huoltajille laitettiin viesti, jossa kysyttiin lupaa nauhoittaa oppilaiden haastattelut. Viestin mukana huoltajilla oli myös mahdollisuus kirjoittaa omin sanoin negatiivisista ja positiivisista asioista, joista lapsi oli kotonaan kertonut. Oppilaiden haastattelussa pyrin saamaan oppilaat kertomaan oma-aloitteisesti siitä millaiset tilanteet johtavat konflikteihin, sekä mihin asioihin oppilaat kaipaavat muutosta. Äänitetyt haastattelut litteroitiin, jotta pystyin tarkemmin havaitsemaan ongelmallisia kohtia.

Haastatteluiden jälkeen suoritimme ryhmän kanssa harjoituksia, joiden tarkoituksena on edistää ryhmähenkeä. Jokaisen harjoituksen jälkeen oli avoin keskustelu, jossa jokainen oppilas sai kertoa missä onnistuttiin sekä mitkä asiat kaipaavat vielä harjoitusta.

Kehittämistyön on tarkoitus olla etenkin erityisluokassa työskenteleville aikuiselle työkalu, jolla hän voi edistää oppilaiden ryhmähenkeä. Menetelmää voi toki soveltaa muihinkin opetusryhmiin erityisluokkien lisäksi. Halusin löytää keinoja, joilla tällaisen ryhmän sisäisiä ongelmia pystyttäisiin ratkaisemaan. Uskon itse, että positiivisen ajattelun omaksuminen, erilaisuuden hyväksyminen sekä ryhmähengen nostattaminen ovat avainasioita myös oppimisen ja viihtymisen maksimointiin.

2 TILAAJAN ESITTELY

Opinnäytetyön minulta tilasi Katajanokan ala-asteen koulun erityisluokka. Katajanokan ala-aste koulu on pieni, noin 210 oppilaan koulu Helsingin Katajanokalla. Koulussa toimii perusopetuksen luokat 1-6, maahanmuuttajien valmistavan opetuksen ryhmä sekä yksi erityisluokka.

Opinnäytetyö keskittyi Katajanokan ala-asteen koulun erityisluokkaan. Kyseisessä erityisluokassa on kahdeksan oppilasta kokoaikaisessa opetuksessa sekä yksi oppilas, joka on luokan opetuksessa kolmena päivänä viikossa. Luokan erityisopettajan lisäksi minä toimin luokassa koulunkäynninavustajana. Luokan oppilaat ovat 4-6 luokkalaisia.

Jokaisella oppilaalla on erilaisia vaikeuksia koulunkäynnin kanssa. Esimerkiksi autismin kirjoon kuuluvia oppilaita, vaikeita lukihäiriötä, keskittymisvaikeuksia sekä oppilaita, joilla on käyttäytymisen ongelmia. Ryhmän monimuotoisuuden vuoksi jokaisen opinnot noudattavat omaa rakennettaan ja jokaiselle oppilaalle on tehty henkilökohtainen opetussuunnitelma. Joidakin oppiaineita käsitellään koko ryhmän kesken yhdessä, mutta esimerkiksi kielissä ja matematiikassa jokainen etenee oman osaamisensa mukaan. Koska ryhmässä on eri ikäisiä ja eri tahtiin eteneviä oppilaita, tilaaja pyysi minua kehittämään menetelmän, jolla ryhmästä saataisiin yhtenäisempi.

3 TIETOPERUSTA

Aloitin opinnäytetyön valmistelun keräämällä tietoja erilaisista ryhmädynamiikkaa parantavista menetelmistä sekä työskentelystä erityisluokan oppilaiden kanssa. Ennen kehittämistyön aloittamista keskustelin luokan opettajan kanssa siitä, mihin asioihin hän haluaisi kehitystä. Olin ehtinyt työskennellä luokassa jo jonkin aikaa, joten olin tehnyt myös omia havaintoja luokassa vallitsevista ongelmista. Suurimmaksi ongelmaksi opettaja mainitsi oppilaiden välipitämättömyyden, niin opetusta kuin myös muita oppilaita kohtaan. Koska luokan oppilaiden ikäerot ovat enimmillään lähes kolme vuotta, muodostaa jo sekin itsessään ongelmia ryhmähengen muodostumiselle.

Erityisluokassa tulee noudattaa tarkkaa päiväohjelmaa ja välttää muutoksia päivän aikana. Säännöllinen päivärytmi tuo oppilaille turvallisuuden tunnetta ja vähentää ärsykeitä, jotka voivat johtaa vaikeisiin tilanteisiin (Laatikainen, 2011). Pysin suunnittelemaan kehittämistyön niin, että siitä aiheutuisi mahdollisimman vähän haittaa normaalille päivärytmille.

Oppimisvaikeuksia on monenlaisia ja niitä luokitellaan monin erilaisin perustein (Takala, 2010). Pysin löytämään sellaista tietoa, joka tukisi mahdollisimman hyvin luokan oppilaiden tarpeita. Suurimpia haasteita luokassa on negatiivisen ajattelun ilmapiiri, autismikirjon aiheuttamat haasteet sekä erilaiset keskittymishäiriöt.

3.1 PERMA-teoria

Valitsin teoreettiseksi lähestymiseksi positiivisen pedagogiikan lähestymisen, ja ennen kaikkea siihen perustuvan Martin Seligmanin kehittämän PERMA-teorian (Seligman 2011). Teoria pitää hyvinvointia moniulotteisena käsitteenä ja sen katsotaan muodostuvan viidestä itenäisestä elementistä. Nämä elementit ovat: myönteiset tunteet (Positive emotions), sitoutuminen (Engagement), ihmissuhteet (Relationships), merkityksellisyys (Meaning) ja saavuttaminen (Accomplishment). PERMA-teorian katsotaan soveltuvan erinomaisesti koulumaailmaan, koska se tarjoaa selkeän ja konkreettisen kehyksen hyvinvointiopetuksen suunnittelulle ja toteutukselle (Leskisenoja 2017, 49). Valitsin teorian myös siksi, että se antaa paljon painoarvoa sosiaalisille suhteille hyvinvoinnin perustana. Nämä olivat juuri niitä asioita, joihin tilaaja toivoi minun löytävän ratkaisuja.

Negatiivisen ajattelun kääntämisestä positiiviseksi on haastavaa ja aikaa vievää. Lapselle, joka pelkää epäonnistumisia, eikä uskalla astua oman mukavuusalueensa ulkopuolelle, on tärkeä painottaa epäonnistumisen olevan normaalia. Kritiikin antamista tulee välttää ja sen sijaan tulee keskittyä positiivisiin asioihin. On kuitenkin tärkeä pystyä kohtaamaan ja kehittämään niitä asioita, jotka ovat oppilaalle haastavia. On muistettava, että tasapainoiseen ja hyvinvoivaan elämään kuuluu koko tunnekirjon eli myös negatiivisten tunteiden kohtaaminen ja niiden hyväksyminen (Leskisenoja, 2017). Mielestäni on kuitenkin tärkeää pyrkiä tekemään se positiivisten asioiden kautta.

Viime vuosisadan puolenvälin jälkeen psykologinen valtavirta on keskittynyt hyvin pitkälle ihmismielen varjopuolien tutkimiseen, ja psykologisten häiriöiden ja heikkouksien korjaamiseen. Tällä lähestymistavalla on saatu hyviä tuloksia mielenterveysongelmien diagnosoinnissa ja hoitamisessa, mutta samalla se on jättänyt taka-alalle ihmismielen toisen puolen, sen mikä saa ihmiset onnellisiksi (Leskisenoja 2017, 32). Positiivisen pedagogiikan perusta tuleekin positiivisen psykologian tieteestä. Positiivinen psykologia sai alkunsa Yhdysvalloissa 2000-luvun taitteessa, mutta sen syvimmat juuret ulottuvat antiikin Kreikan ajan ajatteluun. Positiivisen psykologian tärkein tavoite on ymmärtää mikä saa ihmiset loistamaan niin yksilöinä kuin yhteisönä, sekä luoda polkuja näiden asioiden vahvistamiseksi (Leskisenoja 2017, 33). Positiivinen pedagogiikka voidaan nähdä positiivisen psykologian soveltamisena kasvatus- ja opetustoimintaan.

3.2 Kasvun ajattelutapa

Ihmisten käyttäytymistä ohjaavat ajattelutavat voidaan jakaa kahteen osioon: muuttumaton ajattelutapa ja kasvun ajattelutapa. Carol Dweckin huomasi testeissään lasten uskomusten siitä voiko omia perusominaisuuksiaan kehittää johtavan joko motivoituneeseen yrittämiseen, tai täyteen luovuttamiseen. Nämä asiat eivät tietenkään yleensä ole oikeassa elämässä näin mustavalkoisia, mutta ihmiset voidaan jaotella joko muuttumattomaan tai kasvun ajattelutapaan mukaan käyttäytyväksi. Toisilla piirteet ovat selkeämpiä kuin toisilla, ja osa ihmisistä edustaa täydellistä ääripäätä. (Salmela-Aro 2018, 66.)

Muuttumaton ajattelutapa ajaa ihmistä pysymään omalla mukavuusalueellaan, suorittamaan vain tehtäviä, joista hän tietää selviytyvänsä. Taustalla on pelko epäonnistumisesta ja oman

kyvyttömyyden näyttämisestä muille. Tällaisen ajattelutavan omaava ihminen haluaa näyttää hyvältä muiden silmissä, joten hän ei uskalla yrittää tehtäviä, jotka ovat haastavia. Tämä johtaa jatkuvaan alisuorittamiseen sekä itselle haastavien tehtävien ja itsensä kehittämisen vältte-
lyyn. (Salmela-Aro 2018, 68.)

Kasvun ajattelutavan mukaan ihmisen ominaisuudet, menestys ja kehittyminen ovat ihmisen harjoittelun ja ponnistelujen tulosta. Epäonnistumiset ja virheet ovat luonnollinen osa kehitysprosessia. Tavoitteena on oikeasti oppia uutta ja kehittää itseään, eikä ilman epäonnistumisia voi oikeasti kehittyä. Kasvun ajattelutapa toimii myös ihmissuhteiden kehittämisessä. Omien virheiden ja heikkouksien myöntäminen johtaa luottamukseen, mikä johtaa kehittävämpään kanssakäymiseen muiden kanssa. Pienen ryhmän sisällä on helppo käydä rakentavaa keskustelua. Tärkeää on kuitenkin lähestyä asioita positiivisuuden kautta, missä olemme onnistuneet ja miten voisimme kehittyä niissä asioissa, joissa emme ole vielä niin vahvoja.

Negatiivinen ajattelu ja käyttäytyminen yhdistää oppilaat helposti ryhmässä, jolloin tällainen käytös lisää negatiivisuutta. Syrjäytyneet, ahdistuneet tai kiusatut oppilaat jakavat kokemaansa purkamalla sitä toisiin oppilaisiin. Negatiiviset tunteet tarttuvat, ja koko ryhmä kokee negatiivisuutta. Onneksi sama toimii myös positiivisen käyttäytymisen kohdalla. Kannustamalla oppilaita positiiviseen ajatteluun, voidaan heidät saada kannustamaan myös muita ryhmän jäseniä tällaiseen ajattelumalliin. On kuitenkin muistettava, että erityisopetuksessa olevien oppilaiden ongelmat eivät yleensä ole syntyneet koulussa (Huhtanen 2011, 19). Tämä luo omat haasteensa, varsinkin jos ongelmien syihin ei pystytä puuttumaan. Vaikkei kaikkiin ongelmiin voida aina vaikuttaa, on positiivisten kokemusten ja ihmisen vahvuuksien korostaminen tärkeää kasvatus- ja ohjaustyössä.

3.3 Autismikirjon lapsen kohtaaminen

Luokassa on useampia autismikirjioon kuuluvia oppilaita. Kyseisiin oppilaisiin on vaikea saada katsekontaktia, he eivät välttämättä pysty suoraan kommunikointiin eivätkä he pysty vastaanottamaan kritiikkiä. Autismikirjon lapsilla voi olla vaikeuksia ymmärtää kuulemaansa puhetta. Sen lisäksi heillä voi olla myös vaikeuksia ymmärtää toisen tunnetilaa äänensävyn perusteella, ja he saattavat tulkita kuulemaansa hyvin kirjaimellisesti (Autismiliitto, 2020).

Autismikirjon lapsilla on usein vaikeuksia ymmärtää toisen ihmisen tunnetiloja. Lisäksi heillä on vaikeuksia ilmaista omia tunteitaan, mikä johtaa usein epäloogiseen käytökseen ja raivopurkauksiin. Nämä piirteet vaikeuttavat sosiaalisten suhteiden muodostamista ja kaverisuhteiden ylläpitoa. (Autismiliitto, 2020)

Aistien erityispiirteet tuovat omat haasteensa. Joillekin autismikirjon lapsille esimerkiksi kovat äänet, kirkkaat valot tai voimakkaat hajut tuntuvat todella epämiellyttäviltä. Toiset taas saattavat nauttia esimerkiksi metelistä tai tavaroiden paiskomisesta ja siitä aiheutuvasta äänestä (Autismiliitto, 2020). Kun ryhmässä on molempia ääripäitä edustavia oppilaita, on mietittävä tarkkaan, miten ryhmän sisäistä toimintaa ohjataan. On hyvä pitää tietty päivärytmi ja välttää äkillisiä muutoksia (Sandberg, 2018).

Autismikirjon lapsella voi olla vaikeuksia sanoittaa omia tunteitaan ja ajatuksiaan. Luokassa käytimme välillä apuna tunnekortteja, josta voi osoittaa mikä on vallitseva tunnetila juuri sillä hetkellä. Jokainen luokan oppilas pystyy tuottamaan puhetta normaalisti, mutta omien ajatusten ja tunteiden sanoiksi pukeminen on usealle oppilaalle vaikeaa.

3.4 Erityisluokka ryhmänä

Erityisluokka on ryhmä, jossa on paljon haasteita ryhmän muodostumista ajatellen. Jokaisella oppilaalla on omat vahvuutensa sekä osa-alueet, joissa on suuria haasteita. Tämä luo asetelman, jossa jokaisen täytyisi pystyä olemaan joustava ja ymmärtämään toisten oppilaiden erilainen avun tarve. Tämä pätee tietysti jokaiseen opetusryhmään, mutta erityisluokassa tämä luo omat haasteensa, varsinkin jos ryhmän jäsenillä on vaikeuksia sosiaalisissa tilanteissa.

Koululuokka on siitä erilainen ryhmä, ettei siihen kuulumisen ole oppilaan oma valinta (Nikola & Löppönen, 2015). Luokassa kuitenkin vietetään tiiviisti yhdessä pitkä aika, mikä luo mielestäni hyvän asetelman tehdä ryhmää kehittävää työtä. Tämä on myös hyvä paikka jokaiselle ryhmän jäsenelle kehittyä yksilönä.

Mielestäni erityisluokka on haasteistaan huolimatta hieno paikka harjoittaa ryhmätaitoja. Jokaisella ryhmän jäsenellä on myös omat erityisvahvuutensa, joka tekee ryhmästä erityisen. Näiden vahvuuksien esiin tuominen tuo myös jokaiselle ryhmän jäsenelle tunteen omasta erityisyydestään, mikä on erinomainen asia itsetunnon kehittymiselle.

4 AINEISTON KERÄÄMINEN JA TULOKSET

4.1 Haastattelut ja ilmapiirikysely

Löytääkseni ongelmakohtat, joihin kaivattiin parannusta, tarvitsin oppilaiden havainnoimisen tueksi oppilaiden omia mielipiteitä niihin asioihin, jotka vaikeuttavat koulunkäyntiä. Oppilaiden mielipiteiden keräämiseen valitsin kaksi tapaa, jotka olivat oppilaille teetetty ilmapiirikysely sekä jokaisen oppilaan yksilöllinen haastattelu.

Ilmapiirikyselyn valitsin tämän opinnäytetyön tilaajan suosituksesta sekä siksi, että se on helppo ja nopea toteuttaa. Kyseessä oli opinnäytetyön tilaajan (kyseisen luokan opettajan) itse kehittämä kysely, jota hän oli käyttänyt joitakin vuosia sitten. Hänen toivomuksestaan käytin samaa kyselyä myös omassa kehittämistyössäni. Ilmapiirikyselyn tarkoitus on saada suuntaa antava kuva siitä, millainen ilmapiiri luokassa vallitsee. Ilmapiirikyselyssä oli 14 kysymystä, joihin oppilaat vastasivat numeroiden 1–4 väliltä (1=täysin eri mieltä, 4=täysin samaa mieltä). Pidän ilmapiirikyselyt oppilaille kehittämistyön alussa ja lopussa, nähdäkseni tapahtuiko tuloksissa selkeitä muutoksia.

4.1.1 Ilmapiirikysely

Aloitin aineiston keräämisen tekemällä oppilaille ilmapiirikyselyn. Seuraavaksi on lista kysymyksistä, joiden perään olen merkannut keskiarvon (KA) oppilaiden vastausten perusteella.

1. Luokassani on mukava olla. KA:3,14
2. Toisten auttaminen on luokassa yleistä. KA:3,14
3. Luokassani on hyvä työrauha. KA:3
4. Oppilaiden väliset suhteet ovat yleensä hyvät. KA:2,71
5. Minua arvostetaan luokassani. KA:3,42
6. Luokkani hyväksyy erilaisuutta. KA:3
7. Tunnen oloni turvalliseksi luokassani. KA:3,14
8. Tunnen, että minut hyväksytään luokassani sellaisena kuin olen. KA:3,57
9. Minua ei kiusata luokassani. KA:3,42
10. Luokkatoverini ovat minulle tärkeitä. KA:3,14
11. Tulen mielelläni kouluun. KA:3,28

12. Luokkatoverini kuuntelevat mielipiteitäni. KA:3,42
13. Koulupäivät ovat yleensä mukavia. KA:3
14. Luokassani voi puhua erilaisista tunteista. KA:3

Itse ajattelin, että kysely on suuntaa antava eikä välttämättä anna koko kuvaa luokan todellisesta sen hetkisestä ilmapiiristä. Tulee ottaa huomioon, että oppilaiden päivän tunnetila saattaa vaikuttaa oppilaiden vastauksiin. Esimerkiksi oppilaiden mielessä saattoi olla välitunnilla sattunut yhteenotto, mutta päivän muut onnistumiset eivät kyselyn aikana välttämättä olleet mielessä. Kysely antaa kuitenkin hyvän kuvan siitä, millainen ilmapiiri luokassa vallitsee, ja sitä voidaan käyttää vertailukohtana myöhemmin tehtävään kyselyyn.

Kyselyn tuloksista voidaan huomata, että oppilaat viihtyvät luokassa melko hyvin. Parannettavaa kuitenkin löytyy, varsinkin oppilaiden välisissä suhteissa sekä avoimessa kommunikaatiossa. Halusinkin harjoitusten avulla löytää keinoja avoimempaan kommunikaatioon sekä parantaa oppilaiden välisiä suhteita.

Mielenkiintoista oli, että kyselyn mukaan luokassa ei oppilaiden mukaan ollut heihin kohdistuvaa kiusaamista, vaikka tällaisiin tilanteisiin oli luokassa jouduttu puuttumaan. Luultavasti oppilaat puuttuvat enemmän toisiin kohdistuvaan kiusaamiseen, mikä selittäisi kyselyn korkean luvun.

4.1.2 Haastattelut

Haastattelin ryhmän jokaisen oppilaan erikseen ja nauhoitin niiden oppilaiden haastattelun, joiden vanhemmilta olin saanut siihen luvan. Varasin oppilaan haastatteluun aikaa noin 30 minuuttia, mikä oli jokaisella kerralla riittävästi. Joihinkin kysymyksistä oppilaat vastasivat vain muutamilla sanoilla. En halunnut takertua tähän, vaan annoin heidän puhua niistä asioista, jotka he itse kokivat tärkeiksi.

Haastattelut tehtiin rauhallisessa tilassa, jotta keskeytyksiä ei tulisi. Ennen nauhoittamisen aloittamista juttelin oppilaille muutaman minuutin kaikkea muuta, jotta keskustelun ilmapiiri olisi rento ja oppilas tuntisi olonsa mahdollisimman rentoutuneeksi ja luottavaiseksi. Painotin myös jokaiselle oppilaille, että he voivat puhua minulle täydellä luottamuksella. Kerroin oppilaille, että käytän haastatteluja omassa opinnäytetyössäni, ja ettei mitään mitä he minulle

kertoisivat, voisi yhdistää heihin. Painotin myös sitä, että haastattelun avulla heillä olisi mahdollisuus edistää luokan viihtyvyyttä. Tämä toimikin varsin hyvin, ja haastatteluissa tuli esille asioita, joita oppilaat eivät olisi todennäköisesti muuten kertoneet. Vaikka käytän tässä sanaa haastattelu, halusin tilanteen olevan mahdollisimman rento ja oppilaalle helppo. Jos oppilas halusi puhua jostain asiasta pidempään, en keskeyttänyt häntä. Näiden haastatteluiden tarkoitus olikin löytää niitä asioita, jotka vaivasivat heitä luokassa sekä asioita, jotka olivat heidän mielestään luokassa hyvin.

Huomioitavaa on, että yksi oppilas ei suostunut haastateltavaksi ollenkaan. Toinen oppilaista ei puolestaan vastannut yhteenkään kysymykseen suoraan, mutta keskusteli muuten avoimesti. Tämä ei muodostanut ongelmaa, vaan haasteen, miten saisin heidät vastaamaan seuraavalla kerralla avoimemmin tai vastaamaan ylipäänsä ollenkaan.

Haastatteluissa kysyin oppilailta seuraavat kysymykset:

1. Mikä on kaikista mukavinta luokassanne?
2. Mikä on vähiten mukavinta?
3. Noudatetaanko sääntöjä hyvin?
4. Miltä tuntuu, jos sääntöjä ei noudateta?
5. Millainen ilmapiiri/yhteishenki luokassa on?
6. Millaiset tilanteet koet epämiellyttäväksi tai uhkaaviksi?
7. Onko luokassanne ilmennyt kiusaamista tai syrjintää?
8. Onko luokassanne riitoja? Jos on, mistä ne johtuvat?
9. Onko luokassanne ollut tappeluita? Jos on, mistä ne johtuvat?
10. Miten riitoja ja tappeluita voitaisiin sinun mielestäsi estää?
11. Luokassanne on eri ikäisiä oppilaita, tulevatko kaikki hyvin toimeen keskenään?
12. Koetko että kaikkia kohdellaan tasavertaisesti?
13. Mitä haluaisit muuttaa luokassasi?
14. Vapaa sana (kysyin oppilaalta: olisiko jotain mitä haluaisit vielä sanoa)

Joidenkin oppilaiden kohdalla jouduin avaamaan hieman kysymysten tarkoitusta. Kysyin myös jatkokysymyksiä, mikäli oppilas ei tuntunut pääsevänsä ajatuksissaan eteenpäin. Koska halusin oppilaiden olevan mahdollisimman rentoja ja avoimia, en esittänyt kysymyksiä perinteisen haastattelun tapaan, vaan koitin pitää tilanteen avoimena keskusteluna. Tämä osoittau-

tui toimivaksi ja oppilaat puhuivat paljon sellaisista asioista, jotka eivät aiemmin olleet tulleet esille. Jokaisella oppilaalla oli paljon asioita, jotka he kokivat luokassa hyväksi, mutta myös asioita, joihin he toivoivat muutoksia.

Seuraavaksi avaan sitä, millaisia vastauksia oppilaat antoivat kysymyksiin, ja millaisia ajatuksia vastaukset herättivät minussa. Litteroin haastattelut omaan käyttööni ja käytän tässä esimerkkejä siitä, millaisia vastauksia oppilaat haastattelussa antoivat. En laita jokaisen oppilaan vastauksia, vaan käytän muutamia esimerkkejä, jotka kuvaavat mielestäni parhaiten niitä mielipiteitä, mitä luokassa esiintyi. Oppilaiden anonymiteetin suojaamiseksi käytän sitaatteja melko suppeasti.

Ryhmän oppilaat kertoivat luokassa mukavinta olevan tehtävien tekeminen, rauhallisempi ilmapiiri sekä yhteinen huumorintaju.

”No ainakin meidän luokassa voi tehdä tehtäviä rauhassa ja välillä jotain kivaa...”

”Aika kiva että, paljon helpompi tehdä tehtäviä kuin ennen. Vaikka välillä on kyllä vähän tylsiä päiviä”.

”No ihmisinä me ollaan ystävällisiä kaikille. On luokkahenki, ollaan ystävällisiä muille. Silti haukutaan muita, mut me ei oteta... Että sanoittas todella silleen vakavasti. Silleen, mä en hermostu heti jos mua haukutaan, et oot vammanen. Mä voin sanoo jotain kaverille, se ei välitä siitä! Sen takia se on hauska luokka!”

Kuten oppilaiden vastauksista käy ilmi, oppilaat kokivat omasta mielestään opiskelun helpompana pienryhmässä. Myös huumorin merkitys ja sen mahdollistaminen koettiin tärkeäksi. Oppilaat kertoivat välillä olevan tylsää, mikä saattoi myös johtua tavalliseen luokkaan verrattuna hieman hitaammasta ja soveltavammasta opiskelutahdista. Mielestäni ryhmähengen ja luokkarauhan parantamiseksi on hyvä löytää keinoja, että jokainen motivoituu opiskelustaan, eikä koe tylsistytävänsä, jos jokin oppiaine on hänelle helppoa. Vuoden kuluessa lisäsimme oppilaille heitä kiinnostavia lisätehtäviä, joita oppilaat saivat tehdä, kun tunnin tavoitteet oli saavutettu.

Sääntöjen noudattamisesta oppilaat olivat melko yksimielisiä. Oppilaista oli turhauttavaa, jos luokan muut oppilaat eivät noudattaneet sääntöjä. Sen koettiin myös häiritsevän työrauhaa luokassa.

”No säännöt, kun iso osa meistä, kyllä kyllä noudattaa niitä. Ja jotkut sit ei noudata. Se vähän harmittaa sitten”.

”Me ei opita mitään sen aikaa, me joudutaan oottaa millon te tuutte. Sä tuut takas, sit me opitaan. Mut se ei oo hauskaa, mä en opi mitään yhden oppilaan takia”.

Oppilaat kokivat, että sääntöjen ja ohjeiden noudattamatta jättäminen häiritsee oppimista sekä luokkahenkeä. Yhden oppilaan viedessä liian ison huomion opetuksesta, muiden opiskelu kärsii ja aiheuttaa turhautumista muissa oppilaissa. Huomasin myös oppilaiden turhautuvan, jos joku ei noudata sääntöjä. Monet oppilaat ihmettelivät miksi kaikkien ei tarvitse noudattaa sääntöjä. Tämä ei tietenkään pidä paikkaansa, vaan jokaisen käytöstä ja siitä johtuvia ongelmia käsitellään enimmäkseen niin, etteivät muut oppilaat tiedä siitä. Tämän asian kertominen oppilaille selkeytti heille tilannetta ja mielestäni he ymmärsivät paremmin sääntöjen noudattamisen merkityksen.

Luokan ilmapiirin oppilaat kokivat pääasiassa hyväksi. Kuitenkin oppilaiden mielestä ilmapiirin suhteen oli myös parannettavaa.

”No ihan ok. Mut on nää... Käytöstavat ja sanat. Välillä sanotaan tyhmii juttui, ja tehdään. No mua tää ei haitta mut. Mä en, mut joku puhuu jonkun päälle. Se on ihan ok kuunnella kaks kertaa ohjeita, siit tajuu paremmin. Mut toisia se haittaa ehkä”.

”Se on silleen ihan kiva. Ollaan niinku kavereita. Mut joskus joku tahallaan alkaa ärsyttää eikä lopeta... Ja joku sit saattaa tapella, niin sitten mä säikähdän”.

Oppilaat kokivat ilmapiirin olevan yleisesti ottaen hyvä, vaikkakin melko usein kerrottiin luokassa tapahtuvan inhottavia tilanteita, joissa toisia ei kunnioiteta. Tahallaan ärsyttäminen ja tappelut nähtiin asioina, joihin haluttiin muutosta. Olin itse kiinnittänyt huomiota samoihin asioihin. Jotkut oppilaat sanoivat ääneen kaiken mikä tulee mieleen, varsinkin ikävät ja toisille ilkeät asiat. Keskustelun näistä asioista näin tärkeäksi, jotta asiaan saataisiin muutos. Suurin osa riidoista johtui siitä, että oppilas sanoi toiselle jotain ilkeää ja usein myös asiaan liittymättöä. Usein saatettiin kommentoida esimerkiksi toisen vaatteita, ulkonäköä tai puhetyyliä ja näin aloittaa riita, joka oltaisiin helposti voitu välttää.

Luokassa epämiellyttäväksi ja uhkaaviksi tilanteiksi oppilaat kokivat tappelut, tahallisen pelot-
telun sekä toisten ärsyttämisen.

*”Vähän niin kuin tavallaan, jos joku on uhkaava... Joskus yleensä, jos alkaa, jos on joku tap-
pelu, niin siinä mä oon vähän niin kuin... Et se vähän niin kuin pelottaa”.*

Kuten edellisessä kysymyksessä, toisten ärsyttäminen ja tappelut aiheuttivat ahdistusta ja pel-
koa. Kyseiset tilanteet aiheuttivat myös huolta siitä, miten muut ne kokevat. Lisäksi alatyylit-
set jutut koettiin ärsyttäväksi. Tappeluihin osallistui vain muutama oppilas luokasta ja heidän
keskeisiä välejään täytyi saada parannettua. Muutama oppilas seurasi vain sivusta tilanteita, ja
muutamit toimivat sovittelijan roolissa. Mielestäni oli hyvä huomata, että luokassa oli myös
oppilaita, jotka halusivat lopettaa tappelut ja toimia sovittelijoina.

Kiusaamista koettiin luokassa olevan jonkun verran. Kiusaamista koettiin myös koulun mui-
den luokkien oppilaiden toimesta. Luokan oppilaat eivät kokeneet kuitenkaan tulleen syrjityk-
si.

*”No ehkä jotkut, mut yleensä... Mut mua yleensä. Musta on alkanu vähän tuntuu siltä niinku.
Koko ajan sanoo yhdestä, yhdestä tyhmästä asiasta ja... Tarviiko nyt vanhasta asiasta sitten
jankuttaa?”.*

*”Sit jos joku ärsyttää, niin sä tuut siihen. Ja sitten muutkin siinä on, että lopeta. Että, niinku,
muutkin on siinä että toi on tyhmää”.*

Monet oppilaat kokivat, että heihin kohdistui jonkin asteista kiusaamista. Tämä erosi ilmapii-
rikyselyn tuloksista. Osa oppilaista oli myös huolissaan toisiin oppilaisiin kohdistuvasta kiu-
saamisesta. Kiusaamista tapahtui luokan oppilaiden välillä, mutta toisinaan myös muiden
luokkien oppilaiden toimesta. Oppilaat kuitenkin painottivat, että kiusaamista ei tapahdu
kaikkien kohdalla, ja vain muutaman oppilaan toimesta. Oppilaat painottivat myös ryhmähen-
gen olevan melko hyvä sekä muiden oppilaiden puolustavan kiusattavaa oppilasta. Oppilaat
kokivat myös aikuisen väliintulon riitojen aikaisessa vaiheessa hyväksi ja muita rohkaisevaksi
asiaksi. Mielestäni tehokkain keino kiusaamisen estämiseksi on nollatoleranssi kiusaamiseen
ja avoin keskustelu aiheesta. Kaikkien täytyy saada kertoa minkä he itse kokevat kiusaamise-
na ja muiden täytyy hyväksyä se, että jokainen kokee asiat eri tavalla.

Riitojen ja tappeluiden estämiseksi oppilaat ehdottivat ratkaisuksi sopivat rangaistukset ja
riitoja aiheuttavien leikkien kieltäminen.

”Jälki-istunto! Joo kyllä. Edellisessä koulussa kyllä, niitä puhuttiin sitten koulun jälkeen. Se vois auttaa... Ja sit kieltää semmoset leikit. Mitä niinku lehtisota, se kiellettiin. Ei leikittäis sitä, tai niitä kun tulee se tappelu”.

”Jos epäkunnioittavasti puhuu, niin siitä saa sit niinku rangaistuksen.”

Muutama oppilas toivoi, että huonosta käytöksestä muita kohtaan tulisi saada rangaistus. Jotkut toivoivat myös, että ne leikit ja tilanteet, jotka aiheuttavat tappeluita ja riitoja, kiellettäisiin kokonaan. Oppilaiden mielestä oli epäreilua, että huonosta käytöksestä ei rangaista samalla tavalla, kuin hyvästä käytöksestä saa kehuja. Tämä johtui enimmäkseen siitä, että oppilaiden ongelmakäyttäytyminen käsiteltiin yhdessä rehtorin kanssa, ilman että muut oppilaat olivat paikalla.

Oppilaat kommentoivat ikäerojen vaikuttavan melko vähän ryhmähengen ja oppilaat kokivat tulevansa melko hyvin toimeen keskenään. Kuitenkin melko suuri ikäero haittasi joitakin oppilaita. Osa taas koki huolestuttavaksi miten pienimmät oppilaat pärjäävät isompien kanssa. Huomasin, että jotkut pitivät toisten käyttäytymistä hyvin lapsellisena, eivätkä nuoremmat oppilaat aina välttämättä ymmärtäneet vanhempien oppilaiden keskusteluja ja mielenkiinnon kohteita.

Oppilaat vastasivat lähes yksimielisesti tulevansa kohdelluksi tasavertaisesti. Ainoastaan yksi oppilas otti esille tilanteen, joka oli tullut jo aiemmin esille. Oppilas kertoi yksittäisen oppilaan viedessä liian ison opettajan tai avustajan ajasta, muiden opetus kärsii.

Tämä oli asia, johon halusin itsekin tehdä muutoksen. Mielestäni on epäreilua muita oppilaita kohtaan, jos yksi oppilas vie liikaa aika oppitunnista. Luokassa oli usein tilanteita, jossa yhden oppilaan häiritsevä käytös vei liikaa aikuisten huomiota.

Oppilaat toivoivat muutosta luokassa siihen, että asioista pystyttäisiin keskustelemaan avoimemmin.

”No se ku luokkalaiset menee sekaisin, et ne tekee tyhmii juttuja. Ja mitkä ei oo mukavimpia... Nii ne vois loppua”. ”Pitäs puhua. Et mikä niinku on hätänä, jos joku harmittaa, nii et se sanois sen”.

Oppilaat kokivat, että luokassa pitäisi pystyä avoimempaan kommunikointiin. Omista tunteista puhuminen koettiin tärkeäksi, ja sitä haluttiin lisätä. Avoimen keskustelun ja omien tunteiden esittämisen tarve nousi esille lähes jokaisessa haastattelussa.

Haastattelun lopussa oppilaat painottivat luokassa puhumisen tärkeyttä, sekä sitä, miten se vaikuttaa luokan viihtyvyyteen. Etenkin omista tunteista puhumisen koettiin tärkeäksi.

”Eipä oo, kun jos ei vaan kiusata... Tai no jos sitten vielä enemmän vois sitä, että puhutaan. Se on kivaa, kun siellä puhutaan, silloin luokassa ja siellä”.

”No niin, ettei tuu tollasia ongelmia. Mä en niinku... Uutisissa kerrottiin joku... Jostakin pojasta, joka ei niinku puhunu tunteistaan ja sitten se johti huonoon puoleen... Et kävi huonosti. Niin tunteistaan pitää puhua”.

4.1.3 Ongelmakohdat

Kuten haastatteluissa kävi ilmi, oli oppilaiden mielessä monia asioita, joihin he halusivat muutosta. Suurimmiksi ongelmiksi oppilaat mainitsivat toisten ärsyttämisen, kiusaamisen ja ohjeiden noudattamatta jättämisen. Nämä olivat asioita, jotka olin itsekin huomannut ja joihin kaivattiin parannusta.

Oppilaat kokivat, ettei häiritsevästä käyttäytymisestä ja sääntöjen noudattamatta jättämisestä rangaista tarpeeksi. Koska nämä asiat käsiteltiin usein koulun rehtorin, luokan opettajan ja oppilaan huoltajien kesken, eivät muut oppilaat tienneet, että huonolla käytöksellä on seurauksensa. Halusinkin keskustella muille oppilaille tästä asiasta, jotta he tietäisivät, ettei huono käytös jää huomaamatta.

Mielestäni on tärkeää, että kouluarjen keskellä löytyy aikaa keskustella myös oppilaille tärkeistä aiheista sekä asioista, jotka heitä vaivaavat. Tämä on onneksi helppo järjestää, koska usein oppitunneilla on ylimääräistä aikaa, jonka pystyy käyttämään oppilaiden kanssa keskusteluun.

4.2 Toiminnalliset harjoitukset

Toiminnallisten harjoitusten tarkoituksena on harjoitella niitä taitoja, joihin aineiston keruun ja havainnoinnin avulla huomasi oppilaiden kaipaavan eniten harjoitusta. Harjoituksia tehtiin kahtena eri päivänä. Ensimmäisenä päivänä tehtiin kaksi harjoitusta ja toisena päivänä yksi harjoitus.

4.2.1 Erilaisuuden kohtaaminen ja ryhmän omakuvat

Ensimmäinen harjoitus minkä teimme oppilaiden kanssa, oli nimeltään ”Erilaisuus” (Jaakkola, Kataja, Liukkonen, 2011, 114). Muokkasin alkuperäistä harjoitusta enemmän ryhmän tarkoituksena vastaavaksi. Myös luokan opettaja osallistui harjoitukseen, mutta en kertonut hänelle ennakkoon mistä harjoituksessa on kyse. Harjoituksessa jokaisen selkään kiinnitettiin värillinen lappu. Lappuja oli neljää eri väriä, joista muodostui kaksi ryhmää. Kahdella oppilaalla oli lappu, joka ei kuulunut kumpaankaan ryhmään. Oppilaiden tehtävänä oli etsiä saman värin omaavat henkilöt ja muodostaa heistä ryhmät. Harjoituksen aikana ei saanut puhua lainkaan. Tehtävän tarkoituksena oli kehittää ryhmätyöskentelyä sekä erilaisuuden kohtaamista. Tällä kertaa lupasin onnistumisesta palkinnon. Lukuvuoden aikana luokassa on tapana kerätä onnistuneista asioista makaroneja lasiin, jonka ollessa täynnä oppilaat saavat järjestää mieleisensä retken tms. Harjoituksen onnistuessa oli mahdollisuus kerätä makaroneja tähän tarkoitukseen. Halusin seurata vaikuttaako palkinnon lupaaminen oppilaiden osallistumiseen.

Harjoitus onnistui jopa paremmin kuin oletin. Ohjeet kuunneltiin hyvin, eikä kukaan puhunut tehtävän aikana. Molemmissa asioissa on ollut suuria haasteita. Oppilaat alkoivat toimia heti ja tehtävä oli suoritettu reilussa minuutissa. Ryhmiin kuuluvat löysivät toisensa, mutta ryhmään kuulumattomat muodostivat myös ryhmän, tässä siis epäonnistuttiin. Harjoituksen jälkeen keskustelimme oppilaiden kanssa missä onnistuttiin ja missä ei. Ilokseni huomasin, että oppilaat ymmärsivät, että heidän olisi tullut toimia enemmän ryhmässä, jotta tehtävä olisi onnistunut täydellisesti. Nyt he lopettivat tehtävän kesken, omien ryhmäläisten löydyttyä. Koska kyseessä oli ensimmäinen toiminnallinen harjoitus, halusin pitää sen helppona ja nopeana tehtävänä, joka saisi kuitenkin oppilaat ajattelemaan ryhmässä toimimisen merkitystä.

Toinen tarkoitus harjoituksessa oli erilaisuuden kohtaaminen. Koska kukaan ei tiennyt alussa itse mihin ryhmään kuului, eivät he voineet tietää tekivätkö he yhteistyötä omaan vai toiseen ryhmään kuuluvan kanssa. Idea on harjoitella tekemään yhteistyötä ilman ennakkoluuloja muita kohtaan.

Tein oppilaiden kanssa jo samana päivänä toisen toiminnallisen harjoituksen. Sen nimi oli ”Ryhmän omakuvat” (Jaakkola ym., 2011, 126). Tehtävän tavoitteena oli saavuttaa hyvä mieli ja myönteisen palautteen antaminen. Harjoitus perustuu positiivisen pedagogiikan lähtökoh-

tiin eli huomion kohdentamista oppilaan ja ryhmän mahdollisuuksiin, voimavaroihin sekä myönteisiin toimintatapoihin (Leskisenoja, 2017, 32).

Harjoitus sattui pienellä onnella todella sopivaan kohtaan, sillä luokassa oli edellisinä ja myös kuluvana päivänä ollut kireä tunnelma, eikä oppilaiden välit olleet ihan parhaat mahdolliset. Harjoituksen tarkoituksena olikin löytää positiivisia asioita, vaikkei tunnelma itsessään olisi-kaan positiivinen. Harjoituksen ensimmäisessä vaiheessa tunnelmaa nostettiin huumorin avulla ja toisessa vaiheessa keskityttiin positiivisuuteen. Ennen harjoitusta oppilaat kysyivät, onko siitä luvassa palkintoa. Vain yksi oppilas kieltäytyi osallistumasta kuullessaan, ettei palkintoa ollut tässä harjoituksessa luvassa.

Harjoituksen ideana oli, että oppilaat menevät istumaan pyöreän pöydän ympärille. Jokaiselle annettiin paperilappu, johon oppilas kirjoitti oman nimensä. Tämän jälkeen lappu annettiin vasemmalla puolella istuvalle, joka aloitti piirtämään kasvokuvaa henkilöstä, jonka nimi paperissa oli. Ensimmäinen piirsi kasvopiirteet, toinen silmät ja niin edelleen, ohjaajan ohjeiden mukaan.

Kun lappu oli palannut takaisin alkuperäiselle henkilölle, se käännettiin ympäri ja siihen kirjoitettiin uudestaan henkilön nimi. Lappu annettiin taas vasemmalla puolella istuvalle, mutta tällä kertaa jokaisen oli kirjoitettava jokin positiivinen asia henkilöstä, jonka nimi oli lappussa. Lopuksi kävimme keskustelua siitä, miltä tuntui saada toisten piirtämä omakuva, sekä miltä positiivisen palautteen antaminen ja saaminen oppilaasta tuntui.

Oppilailla oli selvästi hauskaa harjoitusta tehdessä ja tunnelma rentoutui hyvin. Oppilaat kokivat positiivisten palautteiden saamisen mukavaksi asiaksi. Keskustellessamme harjoituksesta oppilaat kertoivat, kuinka mukava oli kuulla positiivisia asioita itsestään. Uskon, että juuri tällaiset harjoitukset, joissa positiivisuus on tärkein asia, on paras keino nostattaa ryhmähenkeä. Positiivisten asioiden kuuleminen henkilöiltä, joilta niitä ei yleensä kuule, on paras tapa nostattaa itsetuntoa ja sitä kautta parantaa ryhmähenkeä.

4.2.2 Vahvuustaide

Kolmantena toiminnallisena harjoituksena teimme oppilaiden kanssa luokan seinällä olevien vahvuuskorttien pohjalta kuvaamataidon työn, jossa jokainen oppilas pääsi pohtimaan omia vahvuuksiaan. Aluksi tarkastelimme luokan seinällä olevia vahvuuksia ja teimme yhdessä

pohdintaa mikä vahvuus sopisi kenellekin. Vahvuuksien esille tuominen tukee monipuolisesti oppimista, myönteistä käyttäytymistä sekä työrauhan saavuttamista (Uusivuori-Malmivaara & Vuorinen, 2019, 97).

Tämän jälkeen oppilaat piirsivät paperille oman kätensä, ja jokaiseen sormeen yhden vahvuuden, jonka koki omakseen. Jos jollakin oppilaalla oli vaikeuksia keksiä omia vahvuuksiaan, toiset oppilaat saivat kertoa oman ehdotuksensa mikä tälle oppilaalle sopisi. Tämä mahdollisti sen, että oppilaat saivat luokkakavereiltaan positiivista palautetta ja pääsivät myös itse antamaan positiivista palautetta.

Vahvuuksien lisäksi oppilaat saivat piirtää työhön asioita, jotka tuottavat heille iloa. Kun jokainen oppilas sai työnsä valmiiksi, kävimme ne yksitellen läpi luokan kesken. Oppilaat saivat tässä kohtaa kertoa toisille oppilaille, mitä vahvuuksia heidän mielestään luokkakavereissaan on. Tämä mahdollisti positiivisen palautteenannon koko ryhmän kuullen, millä toivottavasti oli vain positiivinen vaikutus oppilaiden itsetunnon kohentamiseksi sekä ryhmädynamiikan parantamiseksi. Lopuksi vahvuustaiteet koottiin näyttelyksi luokan seinälle kaikkien nähtäväksi. Luontevahvuudet kasvavat käytettäessä sekä johdattavat yksilön hyvinvointiin (Uusivuori-Malmivaara & Vuorinen, 2019, 66).

Mielestäni harjoitus onnistui hyvin ja jokainen toi hyvin esille vahvuuksia itsestään sekä muista luokan oppilaista. Toisten edessä muiden kehuminen saattoi tuntua monesta oppilaasta hieman vaikealta, mutta alun jälkeen jokainen osasi kertoa joitain vahvuuksia toisesta. Yksi tämän harjoituksen tavoitteista olikin oppia ilmaisemaan positiivisia asioita toisille. Tämä on asia, jossa monilla ryhmän jäsenistä on selkeitä haasteita.

4.3 Toinen ilmapiirikysely

Kun koin tehneeni oppilaiden kanssa riittävästi töitä ryhmädynamiikan parantamiseen, oppilaat vastasivat ilmapiirikyselyyn uudestaan. Halusin nähdä, oliko ilmapiirissä havaittavissa selkeää muutosta. On toki ymmärrettävä, että esimerkiksi vastaajan sen hetkinen mielentila voi vaikuttaa vastauksiin.

1. Luokassani on mukava olla. KA:3,14
2. Toisten auttaminen on luokassa yleistä. KA:3,28

3. Luokassani on hyvä työrauha. KA:3,28
4. Oppilaiden väliset suhteet ovat yleensä hyvät. KA:3,14
5. Minua arvostetaan luokassani. KA:3,42
6. Luokkani hyväksyy erilaisuutta. KA:3,14
7. Tunnen oloni turvalliseksi luokassani. KA:3,28
8. Tunnen, että minut hyväksytään luokassani sellaisena kuin olen. KA:3,57
9. Minua ei kiusata luokassani. KA:3,42
10. Luokkatoverini ovat minulle tärkeitä. KA:3,14
11. Tulen mielelläni kouluun. KA:3,14
12. Luokkatoverini kuuntelevat mielipiteitäni. KA:3,57
13. Koulupäivät ovat yleensä mukavia. KA:3
14. Luokassani voi puhua erilaisista tunteista. KA:3,28

Muutokset eivät olleet isoja, kuitenkin joitakin asioita nousi esille. Luokassa auttaminen nousi mielestäni jonkin verran, vaikka tulos onkin vain hieman parempi syksyyn verrattuna. Oppilaat kysyivät useammin toisilta tarvitsevatko he apua. Lisäksi oppilaat mielestäni huomioivat toisia paremmin, kuin kehittämistyön alussa.

Oppilaiden välisissä suhteissa näin selkeän parannuksen, kuten kyselystäkin selviää. Oppilaiden väliset riidat vähenivät huomattavasti ja luokassa hyväksyttiin oppilaiden erilaisuus. Jos joku huomautti toisen erilaisuudesta, puuttuivat muut tilanteeseen sanomalla, että jokainen saa olla erilainen. Tämä oli mielestäni selkeä kehitys lähtötilanteeseen verrattuna.

Luokan sisäinen keskustelu nousi mielestäni todella paljon. Kuten kyselystä näkee (luokassani voi puhua erilaisista tunteista kohta nousi arvosanasta 3 arvoon 3,28) luokassa pystyttiin puhumaan erilaisista tunteista. Oppilaat hyväksyivät sen, että jokaisella on oikeus omiin tunteisiinsa, eikä kaikkien kanssa tarvitse myöskään olla samaa mieltä. Sekä hyvää että pahaa oloa tuotiin paremmin esille, eikä näistä asioista puhumiseen enää kiinnitetty negatiivista huomiota.

Vaikka muutokset kyselyssä ovat melko pieniä, mielestäni ryhmädynamiikassa oli havaittavissa selkeää parannusta. Oppilaat pystyivät puhumaan omista tunteistaan huomattavasti avoimemmin, ja muiden erilaisuus hyväksyttiin paremmin kuin alussa. Myös tappelut ja riidat

poistuvat lähes kokonaan ja ilmapiiri oli muutenkin huomattavasti positiivisempi kuin työn alussa.

4.4 Toiset haastattelut

Toisen ilmapiirikyselyn jälkeen pidin oppilaille henkilökohtaiset haastattelut uudestaan. Noudatin samaa kaavaa kuin ensimmäisissä haastatteluissa. Kysyin oppilailta kuitenkin, näkivätkö he muutosta luokan keskuudessa verrattuna syksyn tilanteeseen. Toisin kuin ensimmäisten haastatteluiden purkamisessa, en käy tässä jokaista kysymystä yksitellen läpi, vaan nostan esille tärkeimmäksi huomaamani asioita.

Oppilaat nostivat esille työrauhan ja opetuksen parantumisen, kun häiritsevä käyttäytyminen on vähentynyt. Tunneilla pystyttiin keskittymään paremmin, eikä opetus keskeytynyt enää niin usein. Oppilaat olivat tyytyväisiä kiusaamisen vähentymiseen. Tappelut olivat loppuneet lähes kokonaan ja asiat pystyttiin hoitamaan keskustelemalla. Aiemmin ongelmalliset tilanteet ratkaistiin usein nyrkein, mutta nykyään pyydetään aikuinen paikalle, jotta tilanne saadaan selvitettyä. Olimmekin läpi vuoden luokan opettajan kanssa painottaneet oppilaille, että tulee aina kääntyä aikuisen puoleen, jos mitään ongelmia ilmenee.

Haastatteluissa oppilaat sanoivat avoimuuden lisääntyneen luokassa. Omista tunteista sai puhua avoimemmin kuin ennen, ja jokaiselle annettiin oikeus omaan mielipiteeseen. Monet sanoivat kokevansa erityisesti omista tunteista puhumisen tärkeäksi asiaksi, joka lisää viihtyvyyttä ja turvallisuuden tunnetta luokassa. Oppilaiden mielestä luokassa on aiempaa turvallisempi olo. Olin itsekin huomannut tietyn kireyden tunteen hävinneen luokasta. Asioista pystyttiin keskustelamaan aiempaa paremmin ja jokaiselle annettiin oikeus omaan mielipiteeseen.

5 KEHITTÄMISEHDOTUKSET

Kehittämistyöllä saatiin selviä tuloksia ja luokan sisäinen ilmapiiri parani. Toiminnalliset harjoitukset eivät itsessään olleet niin tärkeitä ryhmädynamiikan kehittämiseksi, mutta niitä seuranneet keskustelut olivat oppilaille tärkeä hetki päästä kertomaan omia tunteitaan ja harjoitella keskustelutaitoja sekä positiivisen palautteen antamista toisille. Harjoitusten jälkeen oppilaat alkoivatkin keskustella heille tärkeistä asioista enemmän oma-aloitteisesti ja ymmärsivät, jos jollakin oli tarve puhua omista tunteistaan.

Jatkoa ajatellen tällaisia harjoituksia voisi toistaa esimerkiksi kerran kuussa. Harjoituksen sisältö ei ole niin tärkeä, kunhan se keskittyy positiivisten asioiden esille tuomiseen ja niistä keskustelemiseen. Oppilaille olisi hyvä palauttaa säännöllisesti mieleen keskustelujen sekä kuuntelemisen taidon tärkeys.

Oppilaiden haastatteluja voisi pitää jatkossakin vähintään muutaman kerran vuodessa. Haastattelujen äänittäminen ei olisi välttämätöntä, mutta olisi hyvä kirjata ylös asioita, jotka oppilaat kokevat tärkeiksi. Tämä on myös hyvä hetki saada keskustella oppilaan kanssa rauhassa kahden kesken, mikä lisää luottavaisuuden tunnetta oppilaalle. Myös yhteisiä avoimia keskusteluja olisi jatkossa hyvä pitää säännöllisesti.

Mikäli kehittämistyötä käytetään jatkossa, olisi harjoitusten ja haastattelun ajankohdat tärkeä päättää reilusti etukäteen. Oppilaiden olisi hyvä tietää normaalin päivärytmiin tulevista muutoksista etukäteen, mielellään päivää ennen, jotta asia ei tulisi yllätyksenä. COVID-19-pandemian aiheuttamat rajoitukset vaikeuttivat tilannetta, enkä pystynyt toteuttamaan kaikkea mitä olin suunnitellut. Jouduimme valitsemaan käyttämämme tilat melko tarkkaan. Tämän lisäksi fyysistä kontaktia piti välttää. Tilanteen salliessa olisi hyvä tehdä pidempiä ja monipuolisia harjoituksia, jolloin luokka saisi toimia yhdessä ilman koulutehtäviä. Perinteiset ryhmäyttämisharjoitukset voisivat myös olla tehokas keino edistää ryhmähengeä ja poistaa estoja. Erilaisia ryhmäyttämisharjoituksia olisi myös hyvä tehdä pitkin lukuvuotta hyvän ryhmähengen ylläpitämiseksi.

Uskon kehittämistyön olevan käyttökelpoinen monessa pienryhmässä. Haastattelut ovat myös hyvä keino tutustua lähemmin ryhmän uusiin jäseniin sekä tutustua entistä paremmin ryhmässä jo jonkun aikaa opiskelleisiin oppilaisiin. Kiireisen kouluarjen keskellä haastattelut mahdollistavat myös hetken, jossa aikuinen on vain yhtä oppilasta varten, ja näin oppilas voi ko-

kea tulleensa paremmin kuulluksi, kun muita ei ole ympärillä viemässä aikuisen huomiota. Tulevaisuutta ajatellen haastattelut voitaisiin pitää jo aikaisessa vaiheessa lukuvuotta.

6 POHDINTA

Mielestäni kehittämistyössä onnistuttiin melko hyvin, vaikka työn olisi voinut suorittaa paremminkin. Vallitsevan COVID-19 tilanteen mukanaan tuomat haasteet toivat pieniä vaikeuksia harjoitusten suorittamisessa ja muussakin toiminnassa. Tulokset ovat kuitenkin hyviä ja huomasin itse ryhmähengen paranevan harjoitusten ja varsinkin keskustelun myötä. Myös kiusaaminen ja tappelut ryhmän sisällä sekä tahallinen ärsyttäminen vähenivät huomattavasti. Ryhmän oppilaat kehittivät myös positiivisen palautteen antamisessa sekä omien vahvuksiensa tunnistamisessa. Tämä näkyi etenkin koulupäivien päätteeksi käydyissä koko ryhmän onnistumiskeskusteluissa.

Aion ehdottaa työn tilaajalla, että jatkossa luokan koulunkäyntiavustaja käyttäisi kehittämistyön menetelmiä tiettyjen muutosten jälkeen. Haastattelisin oppilaat jo muutaman viikon jälkeen lukuvuoden alun jälkeen. Seuraavat keskustelut voisi käydä esimerkiksi ennen joululomaa. Kehittämistyön aikana huomasin keskustelujen merkityksen oppilaiden hyvinvoinnille ja ryhmädynamiikalle. Oppilaat tarvitsivat selvästi rauhallista tilannetta, jossa voivat keskustella asioista jotka heitä vaivaavat. Myös harjoitusten jälkeiset ryhmän yhteiset keskustelut olivat selvästi hyödyllisiä ryhmähengen nostattajia.

Työskentely erityisluokassa on henkisesti todella raskasta, eikä työstään saa varsinkaan oppilailta kovinkaan usein suoraa positiivista palautetta. Olisi hyvä, jos tämän kehittämistyön menetelmiä hoitamassa olisi ylimääräinen henkilö, joka olisi luokassa esimerkiksi muutamana päivänä viikossa. Tämä voisi olla myös hyväksi oppilaille, kun keskusteluja voitaisiin käydä useammin. Henkilön täytyy kuitenkin olla oppilaille tuttu, jotta luottamussuhde saavutetaan.

LÄHTEET

- Hokkanen, Erja & Szegda, Donald 2009. Apua arkeen ja aistihäiriöihin. Kehitysvammaliitto ry.
- Huhtanen, Kristiina 2011. Tehostettu tuki perusopetuksessa. Jyväskylä: PS-kustannus.
- Jaakkola Timo & Kataja, Jukka & Liukkonen, Jarmo 2011. Ryhmä liikkeelle! Jyväskylä: PS-kustannus
- Laatikainen, Pirjo 2011. Laaja-alainen erityisopetus alaluokilla. Vantaa: PS-kustannus
- Leskisenoja, Eliisa 2017. Positiivisen pedagogiikan työkalupakki. Jyväskylä: PS-kustannus
- Löppönen, Pekka & Nikkola Tiina 2015. Oivalluksia ryhmästä. Sastamala: Vammalan kirjapaino
- Salmela-Aro, Katariina 2018. Motivaatio ja oppiminen. Jyväskylä: PS-kustannus
- Sandberg, Eija 2018. ADHD ja oppimisen tuki. Jyväskylä: PS-kustannus
- Seligman, Martin 2011. Flourish. Lontoo: Nicholas Brealey publishing.
- Takala, Marjatta 2010. Erityispedagogiikka ja kouluikä. Helsinki: Yliopistokustannus HYY yhtymä
- Uusitalo-Malmivaara, Lotta & Vuorinen, Kaisa 2019. Huomaa hyvä! Jyväskylä: PS-kustannus